

Sygn. akt VIII U 1194/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 listopada 2020 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
na posiedzeniu niejawnym w składzie:

Przewodniczący: sędzia Grzegorz Tyrka	

po rozpoznaniu w dniu 12 listopada 2020 r. w Gliwicach

sprawy G. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o prawo do emerytury, odsetki

na skutek odwołania G. R.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

z dnia 26 sierpnia 2020 r. **nr** (...)

- zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zmienia decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. z dnia 21 kwietnia 2017 roku znak (...) i przyznaje ubezpieczonemu G. R. prawo do emerytury na podstawie art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst Dz.U. z 2020 roku, poz. 53), poczynając od dnia 1 lipca 2017 roku;
- przekazuje żądanie ubezpieczonego G. R. o odsetki od zaległych świadczeń emerytalnych przyznanych w pkt 1 niniejszego wyroku do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.;
- oddala odwołanie w pozostałym zakresie.

sędzia Grzegorz Tyrka

VIII U 1194/20

UZASADNIENIE

Ubezpieczony G. R. domagał się zmiany zaskarżonej decyzji poprzez przyznanie mu prawa do emerytury z obniżonego wieku emerytalnego na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej, poczynając od dnia 1 stycznia 2017 roku z ustawowymi odsetkami od zaległych rat rentowych.

Na uzasadnienie podano, że dnia 4 stycznia 2017 roku ubezpieczony złożył wniosek o prawo do emerytury. Organ rentowy rozpoznał wniosek częściowo i przyznał mu prawo do emerytury na podstawie art. 46 w zw. z art. 32 ustawy emerytalnej zapominając, że ubezpieczony nabył także prawo do emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej. Ubezpieczony podał, że organ rentowy swoim zachowaniem popełnił błąd.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. wniósł o oddalenie odwołania.

Na uzasadnienie podano, że przyznanie prawa do emerytury na podstawie art. 46 w zw. z art. 32 ustawy emerytalnej wyłącza prawo do emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej.

Bezsporne są następujące fakty:

ubezpieczony, urodzony dnia (...), na dzień 30 kwietnia 1995 roku legitymował się okresem składkowym w wymiarze 28 lat i 12 dni oraz okresem nieskładkowym w wymiarze 7 miesięcy i 10 dni.

Decyzją z dnia 1 kwietnia 1995 roku organ rentowy przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury górniczej bez względu na wiek, poczynając od dnia 1 maja 1995 roku. Do obliczenia emerytury organ rentowy przyjął 294 miesiące pracy pod ziemią, tj. 24 lata i 6 miesięcy.

Decyzją z dnia 7 czerwca 2006 roku organ rentowy przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury górniczej ze względu na wiek 50 lat, poczynając od dnia 1 maja 2006 roku. Do przeliczenia części socjalnej 24% organ rentowy przyjął kwotę bazową obowiązującą na dzień 1 maja 2006 roku.

Decyzją z dnia 26 maja 2011 roku organ rentowy przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury górniczej ze względu na wiek 55 lat, poczynając od dnia 1 maja 2011 roku. Do przeliczenia części socjalnej 24% organ rentowy przyjął kwotę bazową obowiązującą na dzień 1 maja 2011 roku.

Dnia 4 stycznia 2017 roku ubezpieczony złożył wniosek o prawo do emerytury. W dacie złożenia wniosku organ rentowy posiadał wiedzę, że ubezpieczony: a) ukończył wiek 64 lat, b) na dzień 31 grudnia 1998 roku legitymował się okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach w wymiarze przekraczającym 15 lat oraz okresem składkowym i nieskładkowym w wymiarze przekraczającym 25 lat, c) nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego.

Decyzją z dnia 21 kwietnia 2017 roku organ rentowy przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury na podstawie art. 46 w zw. z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, poczynając od dnia 1 stycznia 2017 roku.

Dnia 28 marca 2019 roku ubezpieczony złożył wniosek o prawo do emerytury.

Decyzją z dnia 12 kwietnia 2019 roku organ rentowy przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury z powszechnego wieku emerytalnego – art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Emerytura została zawieszona, bowiem jest świadczeniem mniej korzystnym.

Dnia 31 lipca 2020 roku ubezpieczony złożył wniosek o prawo do emerytury z obniżonego wieku – art. 184 z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – oraz wypłatę zaległych świadczeń wraz z odsetkami.

Na uzasadnienie podano, że dnia 4 stycznia 2017 roku ubezpieczony złożył wniosek o prawo do emerytury, nie precyzując rodzaju świadczenia emerytalnego ani podstawy prawnej. Rolą organu rentowego było ustalenie uprawnień do wszystkich rodzajów emerytur i wybrania najkorzystniejszego wariantu. Ubezpieczony dodał, że spełniał warunki do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Ubezpieczony wskazał, że organ rentowy, rozpoznając wniosek z dnia 4 stycznia 2017 roku, popełnił błąd – art. 114 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Uzasadnia to ponowne rozpoznanie wniosku i przyznanie prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, poczynając od dnia 1 stycznia 2017 roku.

Decyzją z dnia 26 sierpnia 2020 roku organ rentowy odmówił ubezpieczonemu ponownego rozpoznania wniosku o prawo do emerytury. Na uzasadnienie podano, że na wniosek z dnia 4 stycznia 2017 roku, ubezpieczonemu przyznano

prawo do emerytury, poczynając od dnia 1 stycznia 2017 roku. Ubezpieczony nie kwestionował decyzji z dnia 21 kwietnia 2017 roku, nie przedłożył nowych dowodów mających wpływ na wysokość świadczenia.

Na zarządzenie sędziego organ rentowy obliczył, że wysokość emerytury ustalonej na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej jest wyższa, niż świadczenia emerytalnego ustalonego na podstawie art. 46 w zw. z art. 32 ustawy emerytalnej.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

odwołanie G. R. zasługuje na uwzględnienie.

I

Zgodnie z art. 114 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst Dz.U. z 2020 roku, poz. 53) – zwaną dalej ustawą emerytalną – w sprawie zakończonej prawomocną decyzją organ rentowy, na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, uchyla lub zmienia decyzję i ponownie ustala prawo do świadczeń lub ich wysokość, jeżeli przyznanie świadczeń lub nieprawidłowe obliczenie ich wysokości nastąpiło na skutek błędu organu rentowego.

Zgodnie z art. 114 ust. 1e pkt 3 ustawy emerytalnej uchylenie lub zmiana decyzji, o której mowa w ust. 1, nie może nastąpić, jeżeli od dnia jej wydania upłynął okres 3 lat - w przypadku określonym w ust. 1 pkt 6.

Zgodnie z art. 114 ust. 1f pkt 1 ustawy emerytalnej przepisu ust. 1e nie stosuje się, jeżeli w wyniku uchylenia lub zmiany decyzji z przyczyn określonych w ust. 1 osoba zainteresowana nabędzie prawo do świadczenia lub świadczenie w wyższej wysokości.

W judykaturze Sądu Najwyższego błąd organu rentowego rozumiany jest szeroko, zgodnie z tzw. obiektywną błędnością decyzji (uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 12 stycznia 1995 roku, w sprawie II UZP 28/94) i obejmuje sytuacje, w których organ rentowy miał podstawy do przyznania świadczenia lub ustalenia go w określonej wysokości, lecz z przyczyn leżących po jego stronie tego nie uczynił. Za takie przyczyny uznaje się wszelkie zaniedbania organu rentowego, każdą obiektywną wadliwość decyzji, niezależnie od tego czy jest ona skutkiem zaniedbania, pomyłki, celowego działania organu rentowego, czy też rezultatem niewłaściwych działań pracodawców albo wadliwej techniki legislacyjnej i w konsekwencji niejednoznaczności stanowionych przepisów. Przyjmuje się, że przedmiotowe pojęcie obejmuje również niedopełnienie obowiązku działania z urzędu na korzyść osób uprawnionych do świadczeń emerytalno-rentowych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2002 roku, w sprawie II UKN 116/01; uzasadnienie uchwał Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2005 roku, w sprawie III UZP 1/05 i z dnia 15 lutego 2006 roku, w sprawie II UZP 16/05; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2011 roku, w sprawie I UK 332/10, z dnia 5 listopada 2012 roku, w sprawie II UK 83/12, z dnia 4 grudnia 2012 roku, w sprawie II UK 130/12).

Należy przypomnieć, że moment nabycia prawa do emerytury określa art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej, ustanawiający generalną zasadę, zgodnie z którą prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Nabycie prawa do świadczenia następuje więc ex lege i co do zasady nie jest uzależnione ani od złożenia przez ubezpieczonego stosownego wniosku, ani też od ustalenia (potwierdzenia) tego prawa decyzją organu rentowego, która ma jedynie charakter deklaratoryjny. Do urzeczywistnienia i konkretyzacji prawa i/lub wysokości emerytury wymagany jest wniosek zainteresowanego, o którym mowa w art. 116 ust. 1 ustawy emerytalnej, niezbędny do ustalenia prawa do świadczeń określonych w ustawie. Świadczenia te wypłaca się bowiem, poczynając od dnia powstania prawa do wnioskowanego świadczenia, jednak nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu (art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej). Taki stan rzeczy oznacza, że wprawdzie prawo do emerytury powstaje z mocy prawa z dniem spełnienia wszystkich przesłanek wymaganych do jego nabycia, ale niezbędne jest także potwierdzenie tego prawa w celu uruchomienia wypłaty ustalonego świadczenia w określonej wysokości, które wymaga złożenia stosownego wniosku i jego rozpoznania w stanie prawnym adekwatnym dla jego oceny. Inaczej rzecz ujmując, bez złożenia wymaganego

wniosku o ustalenie, to jest potwierdzenie przesłanek nabycia prawa do emerytury, nie zostanie ono urzeczywistnione jako świadczenie przysługujące w określonej wysokości od konkretnie oznaczonego miesiąca. Oznacza to, że wniosek emerytalny, o którym mowa w art. 116 ust. 1 ustawy emerytalnej, stanowi warunek sine qua non dopełnienia, urzeczywistnienia i konkretyzacji emerytury przysługującej z mocy prawa. Rozpoznanie wniosku o ustalenie prawa do emerytury wymaga potwierdzenia tego prawa oraz jego wysokości według stanu prawnego obowiązującego, to jest aktualnego w dacie złożenia wniosku, o ile przepisy prawa nie stanowią inaczej. Inaczej rzecz ujmując, prawem nabytym jest prawo do emerytury po spełnieniu warunków ustawowych, a nie prawo do emerytury w określonej wysokości, która może być wyliczona dopiero wówczas, gdy ubezpieczony złoży wniosek o wypłatę tego świadczenia (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2014 roku, w sprawie I UK 100/14; z dnia 14 września 2014 roku, w sprawie I UK 19/14; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2017 roku, w sprawie III UZP 6/17).

W niniejszej sprawie ubezpieczony złożył dnia 4 stycznia 2017 roku ogólny wniosek o emeryturę, posiadając już prawo do emerytury górniczej bez względu na wiek oraz ze względu na wiek. Rolą organu rentowego było potwierdzenie w decyzji uprawnień do kolejnych emerytur, które nabył ubezpieczony z mocy prawa, najpóźniej na datę złożenia wniosku. W decyzji z dnia 21 kwietnia 2017 roku organ rentowy potwierdził prawo do emerytury na podstawie art. 46 w zw. z art. 32 ustawy emerytalnej zapominając, że ubezpieczony nabył także prawo do emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej. Nieuwzględnienie w decyzji wszystkich uprawnień emerytalnych, jakie nabył ubezpieczony, stanowi błąd organu rentowego.

Reasumując, zostały spełnione przesłanki do wznowienia postępowania przed organem rentowym na podstawie art. 114 ust. 1 pkt 6, ust. 1e pkt 3, ust. 1f pkt 1 ustawy emerytalnej.

Na marginesie tylko należy zaznaczyć, że gdyby pismo ubezpieczonego z dnia 31 lipca 2020 roku nie stanowiło wniosku o wznowienie postępowania w rozumieniu art. 114 ustawy emerytalnej, to stanowiłoby wniosek o prawo do emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej.

II

Organ rentowy uznał, że przyznanie ubezpieczonemu prawa do emerytury na podstawie art. 46 w zw. z art. 32 ustawy emerytalnej powoduje niemożność przyznania prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej.

Nie można zgodzić się ze stanowiskiem organu rentowego.

Należy przyjąć za Sądem Najwyższym, że art. 46 i art. 184 ustawy emerytalnej stanowią autonomiczne i odrębnie względem siebie podstawy nabycia prawa do emerytury dla ubezpieczonych urodzonych po 31 grudnia 1948 roku, a przed 1 stycznia 1969 roku. Artykuł 184 ustawy emerytalnej odnosi się do ubezpieczonych, którzy do dnia wejścia w życie tej ustawy (1 stycznia 1999 roku) nie osiągnęli jeszcze wymaganego wieku, o którym stanowią: art. 32, 33, 39 i 40, lecz w całości spełnili do tej daty ustawowo określone wymagania stażowe (tzw. ogólne i szczególne). Natomiast art. 46 ustawy emerytalnej daje prawo do emerytury tym ubezpieczonym, którzy wszystkie warunki określone w art. 29, 32, 33 i 39 (wiek emerytalny oraz staż emerytalny) spełnili do 31 grudnia 2008 r. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2014 roku, w sprawie II UK 43/14). Skoro oba przywołane wyżej przepisy normują odmienną materię, to nie ma między nimi konfliktu, który wymagałby zastosowania reguły kolizyjnej porządku czasowego (chronologicznej). Zatem art. 46 w zw. z art. 32 ustawy emerytalnej nie „uchyla” stosowania art. 184 ustawy emerytalnej – wyrok z dnia 26 kwietnia 2016 roku, w sprawie I UK 151/15.

W rezultacie warunkiem nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej jest spełnienie do dnia 1 stycznia 1999 r. wymagań stażowych, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2 tego artykułu (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2007 roku, w sprawie II UZP 14/06; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2007 roku, w sprawie I UK 62/07 i z 26 lipca 2007 roku, w sprawie II UK 285/06). Z kolei przesłanką prawa do emerytury na podstawie art. 46 w zw. z art. 32 ustawy emerytalnej jest spełnienie wszystkich jej warunków - w tym wieku emerytalnego do dnia 31 grudnia 2008 roku.

Ubezpieczony nabył prawo do emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej, przy czym ostatnią przesłankę - wieku spełnił z dniem 26 stycznia 2012 roku.

Warto w tym miejscu przypomnieć, że zgodnie z art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń – wyższe lub wybrane przez zainteresowanego.

III

Ubezpieczony domagał się przyznania prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej od dnia 1 stycznia 2017 roku wraz z ustawowymi odsetkami.

Zgodnie z art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej w razie ponownego ustalenia przez organ rentowy prawa do świadczeń lub ich wysokości, przyznane lub podwyższone świadczenia wypłaca się, poczynając od miesiąca, w którym powstało prawo do tych świadczeń lub do ich podwyższenia, jednak nie wcześniej niż za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, o którym mowa w pkt 1 (tj. miesiąc, w którym zgłoszono wniosek), jeżeli odmowa lub przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu organu rentowego lub odwoławczego.

Należy zgodzić się z poglądem, że zawarte w art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej określenie „błąd organu rentowego” obejmuje sytuacje, w których organ rentowy miał podstawy do przyznania świadczenia, lecz z przyczyn leżących po jego stronie tego nie uczynił. Za takie przyczyny można uznać wszelkie zaniedbania tego organu, każdą obiektywną wadliwość decyzji, niezależnie od tego, czy jest ona skutkiem zaniedbania, pomyłki, celowego działania organu rentowego, czy też rezultatem niewłaściwych działań pracodawców albo wadliwej techniki legislacyjnej i w konsekwencji niejednoznaczności stanowionych przepisów. Oznacza to, że przedmiotowe pojęcie obejmuje również niedopełnienie obowiązku działania z urzędu na korzyść osób uprawnionych do świadczeń emerytalno-rentowych – wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 13 grudnia 2018 roku, w sprawie III AUa 602/18.

Błąd organu rentowego może być podstawą do wstecznego przyznania prawa do świadczenia w myśl art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej, jeżeli zachodzą przesłanki do ponownego ustalenia prawa do świadczenia na podstawie art. 114 ust. 1 pkt 6 ustawy emerytalnej.

W niniejszej sprawie „błąd organu rentowego” obejmuje sytuację, w której organ rentowy miał podstawy do przyznania prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej, lecz z przyczyn leżących po jego stronie tego nie uczynił. Organ rentowy przyznał tylko prawo do emerytury na podstawie art. 46 w zw. z art. 32 ustawy emerytalnej, którego wysokość jest niższa, aniżeli świadczenia ustalonego na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej.

W związku z powyższym została spełniona przesłanka art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej. Ubezpieczony nie może domagać się wyrównania świadczenia, poczynając od dnia 1 stycznia 2017 roku, bowiem w/w norma prawna ogranicza termin początkowy, od którego możliwe jest przyznanie świadczenia.

Ubezpieczony złożył wniosek dnia 31 lipca 2020 roku. Zatem okres 3 lat należy liczyć od czerwca 2020 roku wstecz, czyli od 1 lipca 2017 roku.

IV

Reasumując, na podstawie powyższych norm prawnych oraz art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. należało zmienić zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zmieniono decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. z dnia 21 kwietnia 2017 roku, znak (...), poprzez przyznanie ubezpieczonemu G. R. prawa do emerytury z obniżonego wieku emerytalnego na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej, poczynając od dnia 1 lipca 2017 roku. W zakresie wyrównania świadczenia emerytalnego za okres od stycznia do czerwca 2017 roku odwołanie należało oddalić na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. Organ rentowy nie rozpoznał żądanie w zakresie odsetek i na mocy art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. przekazano żądanie ubezpieczonego G. R. o

odsetki od zaległych świadczeń emerytalnych przyznanych w pkt 1 wyroku do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z..

(-) sędzia Grzegorz Tyrka